

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Ε | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 9 του Σεπτεμβρίου 1907 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 260

Μη ζητᾶς στὰ λατινικά πῶς θὰ μιλῆσαι καλὰ γερμανικά. Ρώτα τὴ μάνα στὸ σπῆτι, τὰ παιδιὰ στὸς δρόμους, τὴν ἀπλοῦκό ἄνθρωπο στὸ παζάρι. Κοίταξέ τους στὸ στόμα πῶς μιλοῦν κ' ἔτσι γράφε.

ΛΟΥΘΗΡΟΣ

Ὁ καλὸς γραφίᾳς λέει καινούρια πράματα μὲ συνηθισμένες λέξεις.

SCHOPENHAUER

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΗΣ. Ἡ Ἄρρωστη Δούλα (συνέχεια).
ΕΓΚΡΕΜΟΣ. Ἡ μετανάστεψις κ' οἱ πολιτικοὶ μας.
ΕΙΣΑΓΙΟΣ ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ. Γλώσσα καὶ Ζωή.
ΑΚΡΟΠΟΛΙΤΗΣ. Γράμματα ἀπὸ τὴν Πόλη.
Β. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ. Θεὸς καὶ Φύσις.
LAVASINGA. Παραμῦθια τῆς Μανταγκασκίρης.—Ἡ λίμνη Ἀντανιάβα.
Γ. ΣΚΛΗΡΟΣ. Μὲ γνώμη γιὰ τὸν ἀγῶνα.
ΜΑΞΙΜ ΓΚΟΡΚΗ. Τὸ παιδί τοῦ ἀϊτού.
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Λέανδρος Παλαμᾶς, Μήτρος Δεσποίνης, Λάμπης Μόσχος. Γιάν. Περγαλιτῆς.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — Ἡ ΚΟΙΝὴ ΓΝΩΜΗ—ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Ἡ μετανάστεψις κ' οἱ πολιτικοὶ μας

Σὰν πολὺ ἀφιλοσόφητα μοῦ φαίνονται αὐτὰ πὸν εἶπε ὁ Κορ Δ. Ράλλης στοὺς Συμμενοῦς. Καὶ θαρρῶ πὸς στὸ ζήτημα αὐτὸ ἡ προσοχὴ τῶν πολιτικῶν μας καὶ τοῦ κοινοῦ πάει στὴν ἐπιφάνεια καὶ ὄχι στὸ βάθος. Πρῶτα πρῶτα, θαρρῶ, πρέπει νὰ ζητασθῆ ἂν αὐτοὶ πὸν φεύγουν χάνονται ἀπὸ τὸν Ἑλληνισμό ἢ ὄχι. Γιὰ ἕναν πὸν ἔζησε μερικὸν καιρὸ στὸ ἐξωτερικὸ καὶ εἶχε νὰ κάνη μὲ τίς Ἑλληνικὰς κοινότητες ἢ παροικίας, ἕνα συμπέρασμα εἶναι ὀλοφάνερο: οὐ δηλ. ἂν ἡ μετανάστεψις γίνη σὲ κοινότητες κατώτερες ἀπὸ ἐκείνην τῶν μετανάστων, ὁ ἐθνισμὸς τους δὲ χάνεται. Εἰ δὲ μὴ, οἱ μετανάστες δὲν μποροῦν παρὰ νὰ χωνευτοῦν ἀπὸ τὸ περιβάλλον καὶ σὲ 2)3 γωνίες δὲ μένει Ἑλληνικὸ παρὰ τὸ ὄνομα. Ἡ Αἴγυπτος καὶ ἡ Ἀγγλία εἶναι τρανὰ παραδείγματα. Ἡ Ἀμερικὴ δὲ μοῦ φαίνεται πὸς μπορεῖ νὰ γίνη ἐξαίρεσις τοῦ κανόνα· μάλιστα ἀφοῦ ἐκεῖ, σὲ τέτοιο μέγαλο δημοκρατικὸ κέντρο, ἡ καταγωγὴ τοῦ ἀτόμου δὲν πολνεξετάζεται καὶ οἱ σημερινοὶ Ἀμερικάνοι ξέρομε πὸς εἶναι ἀπόγονοι κάθε λογῆς καὶ ἐθνικότητος ἀποίκων καὶ πὸ εὐκόλα παρὰ πούπετα ἄλλου κανεῖς ἀφομοιώνεται μὲ τοὺς κατοίκους.— Ἄν οἱ συμπατριῶτες μας καλὰ καὶ σώνει θέλουν νὰ ἀφήνουν τὸν τόπο τους, ἄς τοὺς βοηθοῦμε τουλάχιστο νὰ πηγαίνουν στὴν Αἴγυπτο.— Φυσικὰ μετανάστεψις στὴ Μικρὴ Ἀσία ἢ σὲ ἄλλα μέρη ἀποκάτω ἀπὸ τοὺς Τούρκους εἶναι διαφορετικὸ

Ἡ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ

πρῶτα. Ἄν ἀδυνατίζη ἡ Ἑλλάδα, τουλάχιστο δυναμώνει ὁ Ἑλληνισμὸς.

Τὸ δεύτερο πρόβλημα πὸν ἔχει νὰ ξετάση κανεῖς εἶναι ἂν ἡ μετανάστεψις κάνη τουλάχιστο κανένα προσωρινὸ καλὸ στὸν Τόπο. Μοῦ φαίνεται ἰσχυρῶς ὄχι. Μὲ τὴ μετανάστεψις ὄχι μόνο φεύγουν τὰ καλλήτερα στοιχεῖα τοῦ Τόπου, οἱ νέοι, οἱ γεροὶ, οἱ δυνατοί, ἀλλὰ, ἂν ἐφαρμόσωμε τὴ θεωρίαν τοῦ Δαρβίνου, φεύγοντας αὐτὰ τὰ ἀγαθοποιὰ στοιχεῖα, ἀφήνουν τὰ ἄλλα λεύτερα νὰ ἀυξάνουν καὶ νὰ πληθαίνουν, ἐνῶ, ἂν ἔμεναν, θὰ τὰ ἐπνιγαν σιγὰ σιγὰ.— Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, νομίζω, εἶναι ἀρκετὰ φανερό πὸς ἡ μετανάστεψις ζημιώνει τὸν τόπο καὶ πὸς οἱ μερικὲς λίρες, πὸν φαίνεται νὰ θάμπωσαν τὸ μυαλὸ τῶν πολιτικῶν μας—γιατὶ δὲν εἶναι μόνος ὁ Κορ Δ. Ράλλης πὸν ἔχει αὐτὲς τὲς ιδέες—εἶναι ἕνα ἐλάχιστο πλεονέκτημα, ἕνας παράγοντας πὸν σὲ τέτοιο σπουδαῖο ζήτημα εἶναι μὰ στάλα στὸν ὠκεανό.

Καλκούττα 14)27 Αὐγούστου 1907.

ΕΓΚΡΕΜΟΣ

ΓΡΑΜΜΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΗ

Ὁ Πάλλης καὶ ὁ Ἑφταλιώτης στὴν Πόλη.— Τί εἶπε ὁ Ἑφταλιώτης.

Φίλε μου «Νουμᾶ»,

Τώρα, πὸν πάψανε λιγάκι οἱ φημερίδες μας οἱ παστρικάς νὰ βρίζουνε μὲ λύσσα τὸν Πάλλη καὶ τὸν Ἑφταλιώτη, πὸν ἐμεῖς ἐδῶ τοὺς χαρήκαμε ἐννιά μέρες, βλέποντάς τους, καμαρώνοντάς τους καὶ ἀκούγοντας τὰ χρυσὰ καὶ γκαρδικὰ τους λόγια, σοῦ γράφω λίγα λογάκια γιὰ νὰ σοῦ κεράσω κάπως ἀπὸ τὴ χαρὰ μας. Νὰ μὲ συχωρήσης μάλιστα πὸν ἔργησα.

Οἱ παστρικάς μας, πὸν λῆς, φωνάζανε, βρίζανε, βλακίσανε, σὰ θεὸς, καὶ στὸ τέλος λουφάζανε. Τὰ ὅσα γράφανε γιὰ τὸν Πάλλη καὶ γιὰ τὸν Ἑφταλιώτη θὰ τὰ διάβασες, πιστέβω,*) καὶ θὰ λυπήθηκες γιὰ τοὺς φτωχοὺς τοὺς Πολίτες. Ἐμεῖς ὅμως, πὸν εἶχαμε τόσες μέρες κοντὰ μας τέτοιους μεγάλους ἀγωνιστάδες τῆς Ἰδέας, εἶχαμε μεγάλη χιροστή. Χαρὰ Θεοῦ εἶταν οἱ συντυχίαι μας. Καὶ πὸς θέλεις νὰ μὴ χαίρομασταν, πὸς νὰ μὴ γιορτάζουμε πὸν μὲ τὰ τυχερά μας τὰ μάτια εἶδαμε τριαντά, ἴσως καὶ σαράντα, δακτύλους τῶ σκολειῶ μας, νὰ μαζωχτοῦνε στὸ σπῆτι τοῦ Σιώτη, γιὰ νὰ καμαρώσουνε τὸν Πάλλη μας καὶ νὰ προσκυνήσουνε τὸ φῶς, τὴν Ἀλήθεια; Βλέπεις, Νουμᾶ μου, τί δρόμο πήρε ἡ μεγάλη μας, ἡ ἐθνικὴ ἢ Ἰδέα, ὅσο καὶ ἂ βρίζουνε οἱ παστρικάς μας; Τυχεροὶ σταθήκαμε πὸν, ὅσον καιρὸ εἶταν ἐδῶ ὁ Πάλλης καὶ ὁ Ἑφταλιώτης, βρισκοῦντανε ἀναμεισῶ μας τρεῖς καλοὶ καὶ σημαντικοὶ φίλοι. Ὁ Ἐξάρχος ὁ γιατρός, ἀπὸ τὸ Μαρμαρᾶ, ὁ Μένος ὁ Φιλήντας καὶ ὁ Γ. Γαϊτάνος, πὸν ζεπίτηδες ἤρθε ἀπὸ τὰ Μουντανία. Ἐσχωριστὰ πρέπει νὰ σοῦ σημάξω πὸς ὁ βαθισσοτόχαστος ὁ Ἰδᾶς, πὸν τότε σημαντικὰ μὲς βοηθᾶ στὸν ἀγῶνα μας, μὲ προθυμῶ καὶ μὲ ἀγάπη ἐρχότανε στὴς χρισάμενες τὴς συντυχίαι μας, τὴ μιά στὸ σπῆτι τοῦ Σιώτη, τὴν ἄλλη τοῦ Φωτικῆ καὶ τὴν ἄλλη τοῦ Παπᾶ. Καὶ οἱ συντυχίαι μας ἀρτίαι, ἀξέχαστες καὶ πολύτιμες γιὰ μὲς, μὲς δώκανε ἀκόμα πὸν πολλὴ δύνμη γιὰ δουλειά, γιὰ τὸν Ἀγῶνα πὸν μὲ θυσίαις προκόβει.

Ὁ Πάλλης καὶ ὁ Ἑφταλιώτης, γλυκομίλητοι καὶ βγενικοί, μὲς γιομίσανε τὴν ψυχὴν, μὲ τὴν ἀγάπη τους καὶ μὲ τὴν ἀνοιχτοκαρδιά τους. Γι' ἀπτό καὶ ὁ ἐρχομὸς τους ἐδῶ στὴν Πόλη στάθηκε γιὰ μὲς ἀφορμὴ νὰ θυμηθοῦμε τὸν Ψυχάρη, τὸ Δάσκαλό μας, τὸν τρανὸ καὶ τὸν πολυτέχαστο. «Ἐνωσις θὰ πῆ δύναμη». Μὲ τὴν ἐνωσις θὰ πολεμήσουμε στὰ γερά τὸ ψέμα. Ἐνωσις μὲς χρειάζεται γιὰ νὰ τὸ σώσουμε τὸ Γένος. Κι ἀπτό τὸ πρᾶμα, μὲς νὰ τὸ νιώσουμε καλὰ, νὰ τὸ χωνέψουμε, καὶ θὰ ἰδοῦμε γλήγορα πὸν θὰ τελειώσουμε τὸ σημερινὸ μὲς τὸν ἀγῶνα καὶ θὰ χαιρέται τὸ Γένος μας τὴν καρπερὴ τὴν Ἀλήθεια.

Ἐδῶ ταιριάζει νὰ σοῦ βάλω τ' ἀκόλουθα χρυσόλογα, πὸν τ' ἀκούσαμε ἀπὸ τὸ μελένιο τὸ στόμα τοῦ Ἑφταλιώτη, στὸ σπῆτι τοῦ Φωτικῆ, στὴν Πρίγκηπο: «Εἶναι ἴσα ἴσα εἴκοσι χρόνια ἀφότου ὁ φίλος μου ὁ Πάλλης κ' ἐγὼ, κατοικῶντας μαζὶ στὴ Βομπάη, μιλούσαμε συχνὰ πυκνὰ γιὰ τὸ μέγαλο βᾶρος πὸν σήκωνε ὁ ρωμαϊκὸς ὁ νοῦς μὲ τὰ πρᾶγα καὶ τὰ σκολαστικά του παιδευτικά καὶ γλωσσικά συστήματα. Πιὸ σωστὸ καὶ πιὸ δίκιο εἶναι νὰ πῶ πὸς ὁ

* Σημ. Νουμᾶ. Πὸν νὴν τὰ διαβίσαμε ἀφοῦ κανεῖς Πολίτης φίλος δὲν εἶχε τὴν καλοσύνη νὰ μὲς τὰ στείλει!

Πάλλης μου μιλούσε για δαύτα. Τόν άκουγα, και δέν μπορούσα νά μή συμφωνώ μαζί του στη θεωρία. Στην πράξη όμως μου φαινότανε σαν τρέλλα, και μάλιστα σαν άσέβεια νά ρίξω κάτω τά είδωλα που τάβλεπα όμπροστά μου και τά λάτρευα, για νά προσκυνήσω καινούριο θεό που τό κάτω κάτω δέν τόν έβλεπα όμπρός μου ακόμα. Κάθε βράδυ έβγαине αύτη ή όμιλία στη μέση. Πραχτική άναθροφή κι άπλή γλώσσα από τή μία, δασκαλισμός, άμάθεια, χασομέρι από τήν άλλη.

Τό θυμάμαι σά νά είταν έχτες, όταν άξαφνα μάς ήρθε του Ψυχάρη τό περίφημο τό «Ταξίδι». Τόνο θυμάμαι τόν Πάλλη όταν ένα πρωί με τό «Ταξίδι» στό χέρι μου φώναξε, — Νά τα εκείνα που λέγαμε. Τά είπε όλα ο φίλος. Ζήτω ο Ψυχάρης, κάτω έσεις οι Σκολαστικοί.

Από τή στιγμή εκείνη ψεύτικο είδωλο δέ λάτρεψε ή ψυχή μας.

Είμασταν όλοι όλοι τρεις τότες. Τρεις, κι ο πλατωνικός μας ο έραστής ο Ροίδης.

Αρχίσαμε τή δουλειά στα γερά. Δίχως πρόγραμμα, δίχως συνεννόηση καμιά. Έτσι, ο καθένας δούλευε κατά τά γούστα του και κατά τή δύναμή του. Τάποτελέσματα τά γνωρίζετε. Γνωρίζετε τήν υποδοχή που μάς έδωσαν οι δασκάλοι, σοφοί κι άσοφοί, γραμματισμένοι κι άγράμματοι. Πέφτανε βροχή τά βρισίδια.

Κι όμως από καιρό σε καιρό ξεφύτρωνε και κάποιος άγνωστος καλοθελητής, και μάς έγραφε μία λέξη νά μάς δώση θάρρος. Σιγά σιγά μάς ήρθανε και καινούριοι έργάτες, άλλος μ' έργα τής φαντασίας, άλλος με μελέτες που μάς άνοιγαν ακόμα πιο ίσιο τό δρόμο. Από τούς πρώτους κορυφαίους στάθηκε ο Παλαμάς, από τούς δεύτερους ο πολύτιμος μας ο Φωτιάδης.

Έγιναν οι έργατες τής Νέας Ίδέας από τρεις δεκατρείς, είκοσιτρείς, έκκοντρείς. Τό ζήτημα που συζητιότανε μία φορά στο σπίτι του Πάλλη συζητιέται σήμερα σ' όλη τή Ρωμισούνη απ' άκρη σ' άκρη. Σε κάθε χώρα, χωριό, πάω νά πω και σε κάθε σπιτικό.

Τέτοις δύναμη είναι ή αλήθεια. Είναι φωτιά που άργεί νά πιάση, μα νά πιάση όμως, γλήγορα μάς τά κάμνει στάχτη τά φρύγανα. Φυτρώνει τότες καινούρια βλάστηση με λουλούδια και με καρπούς.

Θάτανε κρίμα νά μ'ν έρθουμε νά δούμε κι από

κοντά τούς πολλούς και καλούς μας φίλους και συνεργάτες, τούς φίλους τής ίθνεσώστρας τής Ίδέας. Έδώ μάλιστα στην Πόλη ακόμα περισσότερο. Τήν Πόλη τήν έχουμε από τά πιο σπουδαία, ίσως τό πιο σπουδαίο μας κέντρο, κι αυτό τό χρωστάμε θάρρῳ στο μεγαλοστόχαστό μας τό Φωτιάδη. Τό έργο του είταν από τά πρώτα κι από τά πιο δυνατά. Δέν άπαντήθηκε ακόμα από τούς αντίπαλους.

Νά μή νομίστε, Κύριοι, πως επειδή έσεις οι διαλεχτοί τήν άκούσατε τήν αλήθειαν, τήν παραδεχτήκατε και τήν κηρύξατε, πως με τόν ίδιον τρόπο θάρρη μία μέρα όλο τό έθνος νά σας πη, — Δίκιο είχανε, τό βλέπουμε τώρα. Γενήκαμε όλοι μας τής Δημοτικής. Τέτοιο πράμα ποτές στον κόσμο δέν έγινε. Έγινε όμως και θα ξαναγίνη πάλε κάτι άλλο, πιο σημαντικό. Θα τά παραδεχτή και θα τά εφαρμόση όλα τό Γένος δίχως νά τό νοιώση πως έσεις τόδηγησατε. Γίνεται μάλιστα αυτό από τώρα. Θάκούστε πολλούς νά σας λένε: — Μα εγώ τήν αγαπῶ τή γλώσσα μου, δε σου λέω. Αυτός όμως ο Ψυχάρης, αυτός ο Πάλλης, τό παρακάμουν. Κ' έτσι χωρίς νά τό νοιώθουν, κρατούν τήν ψυχή τῶ δυσῶν αυτών ανθρώπων, και πετούν τά όνόματά τους. Λες κ' είτανε ροδάκινα, και πετούν τά κουκούτσια τους, — άφου έραγαν τόν καρπό.

Τέτοιος είναι ο πολὺς ο κόσμος. Έμεις πάλε, τί μάς μέλει; Τήν αλήθειαν νά κοιτάζουμε. Αυτή νά ζα πλώνεται, και μάς σώνει. Άς γλυτώτη τό Γένος από τό σκολαστικισμό που τό δένει και τό ξεκουτιάζει, κι άς μάς λένε Έρσπρατους, βάρβαρους, μαλακάρους, ο,τι θένε.

Κύριοι, για έμεις τούς δύο μας εδώ είναι αυτή ή ώρα ή γλυκύτερη τής ζωής μας, και μόνο λυπούμαστε που δέν έχουμε και τόν Ψυχάρη μαζί μας. Ήρθαμε νά σας άσπαστούμε και νά σας παρακαταθέσουμε σαν ιερό φυλαχτάρι τήν Ίδέα που μάς συνεπήρε όλη μας τή ζωή. Έμεις πια μάς βαραίνουν τά χρόνια. Έσεις οι νεώτεροι θα πάρετε τήν ιερή τή φλόγα και θα τήν περάστε στις κατοπινές γενεές, με τήν ίδια άφοσίωση, με τήν ίδια τή θρησκεία, που δείξατε ως τά τώρα.

Μην τότε φοβάστε τό δάσκαλο. Είναι κι αυτός άνθρωπος σαν κ' έσας, — μόνο που σά νάλλοιθωρίζη κομματί. Μην τότε σκληρομεταχειρίζεστε. Άφινέτινα νά λήη αυτός. Δουλειά του είναι. Ψωμί του είναι, αν αγαπάτε. Σιγά σιγά θα γυρίση κι αυτός μαζί με τό Γένος. Ποτίς δε θα σας τό μολογήση

βίβαια — αυτό κοντά στο νοῦ. Θάρρη όμως μία μέρα που θα διδάσκη τήν αλήθειν τή γλώσσα με τόν ίδιο ζήλο που τήν κακολογεί τώρα, χωρίς νά τό φαντάζεται πως κακολογεί τήν πατρίδα του.

Δέν μπορώ νά τελειώσω χωρίς νά ξαναθυμηθῶ του καθημένου του Ζολά τό περίφημο τό ρητό. Μοῦκαμε τότες μεγάλη εντύπωση. Και μου κάμνει τώρα ακόμα πιο μεγάλη εντύπωση, επειδή μου έδωσε ο Θεός χρόνους νά ζήσω και νά τό δῶ με τά μάτια μου πως έτσι είναι. Μία και βγῆ στο διάβα της ή 'Αλήθεια, τίποτις δέν τή σταματά.»

Τέτοια άκούσαμε, Νουμά μου. Λόγια που φτερώνανε τήν ψυχή μας και μάς δέσανε γερά με τήν άτράνταχτη υποχρέωση νά δουλεύουμε με καρδιά για τό καλό του Γένους μας, με τήν 'Αλήθεια για όδηγήτρα μας, με τήν Ένωση για δύναμή μας. Τώρα, που νοιώθω πως έκαμα τό χρέος μου νά σου στείλω από μου τό γράμμα,

Σέ φιλω
ο φίλος σου
ΑΚΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

Ο ΝΕΙΡΟ

Μάννα, βαριοκοιμήθηκα και μ' έφησεν ή θέρη
Κ' ήρθ' ο Βραχνάς και κάθησε κοντά στο προσκεφάλι.
Μάννα, βαριοκοιμήθηκα τα όνειράτα με πήραν
Κ' είδα πως πέραγα βουνή, πλαγιές, λογιές και δάσα
'Αφέγγαγα κ' άνάστερα και μαυροφορεμένα
Κι' ο Μαίτρος μου χρεμόστησε και τό σπαθί μου έχάθη,
Κ' ένα πουλί, κακό πουλί, τραγούδησε και μοῦπε.
«Τραγουδιστή, λεβεντογιέ, μικροξεντημένη
»Ποι' τό σπαθί σου σ'ν τραβάς τό χάρονα χλωμιάζει,
»Κι' ως τραγουδής τα μάργελα κοράσια άναταρσίεις
»Και παίρνουν όρη και βουνά ζητώντας τό φίλι σου,
»Τραγουδιστή, λεβεντογιέ, μικροξεντημένη,
»'Αλλοι, σου τήν άρπάζανε τήν αγαπητικιά σου !»
'Ετσι κρυμμένο τό πουλί μεσ' στο κλαρί μιλούσε
Και χροίγησ' απ' τ'απόμακρο κάπια βουή νά φτάνη...
Και έύπνησα' και γέρω μου τό κάμα του 'Αλωνάρη.
Και έύπνησα' κι' ο ιδρώτας μου κρουνιές κρουνιές χυνόταν
Κ' ένα σαράκι μέσα μου σιγά τριζομιλούσε.
Μην είν' αλήθεια, Μάννα μου; Μάννα, μην είν' αλήθεια;
Γενέθη Αβρουστος 1907.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΜΑΞΙΜ ΓΚΟΡΚΗ

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΤΟΥ ΑΪΤΟΥ

Στη Δοβρουτσά, κοντά στο στόμιο του Δούναβι, ή για ή Ίζεργίλ μου δηγήθηκε αυτήν τήν ιστορία.

Ένα βράδι, άφου τελείωσε ο τρυγητός, οι Μολδαβοί έργάτες που δουλεύανε κει, πήγανε στην άκρογιαλιά. Έγώ έμεινα μοναχός με τή για ή Ίζεργίλ. Καθόμαστε στη γίε, στο βαθύ ησκιο των άψηλών κλημάτων, και κοιτάζαμε ήσυχα τούς ησκιους των ανθρώπων που χανόντανε σιγά-σιγά μέσα στο σκοτάδι τής νύχτας που γινότανε έλοένα πιο πηχτό.

Οι έργάτες βαδίζανε, γελοῦσανε, χωρατεύανε, τραγουδούσανε, οι άντρες χαλκοπρόσωποι, με μεγάλη στριμένα μαύρα μουστάκια και πυκνά σκουρόμαλλιά που πέφτανε στους ώμους, με κοντά σακκάκια και πλατειά κουρελιασμένα πανταλόνια. Οι γυναίκες και τά κορίτσια ζωερές, λυγερές, εύκλινητες σά βέργες ίτιās, με μαύρα μάτια, χαλκοπρόσωπες. Τά μαλλιά τους μαύρα και μαλακά σά μεταξι, με χρυσά γιορτάνια στολισμένα: ο ζεστός, μαλακός ά-

νεμος έπαιζε ήσυχα μαζί τους κ' έκνε τά φλουριά νά σιγοχτυποῦνε. Ο άνεμος μονότονα και πλατειά φυσούσε άπάνω στη στέππα, κάποτε μόνο φαινότανε πως ήθελε νά πάρη έναν άξαφνο δρημητικό δρόμο σά νά φυσούσε άπάνω από κάτι άόρατο: με τήν όρη του σήκωνε τότε τά μαλλιά των γυναικών, τάνέμιζε άψηλά και τά τινάζε σε φανταστικά σήματα γυροτά κεφάλια των. Από μακριά νά τά βλέπη κανείς παίρνανε τά γυναίκες κείνα σώματα κάτι άλλόκοτο μυθώδικο. Οι γυναίκες άπομακραίνοντανε έλοένα από μάς και μέσα στο σκοτάδι τής νύχτας ή φαντασία τίς συνάδευε πάντα παράξενα, μυθώδικο.

Άκούστηκε ήχος βιολιού. Μία κόρη τραγουδούσε με μαλακία μεταξωτή φωνή ύψιφώνου, γέλοια άκουγότανε, κ' ή φαντασία μεγαλύτερη πια από κάθε έμπόδιο μέσα στο σκοτάδι, ύψωνε τούτους τούς ήχους σε μία πολύχρωμη γυρλάντα από λουλούδια και κορδέλες που μαλακά και με χάρη κυματίζανε γέροντας άπάνω στα κεφάλια των γυναικών.

Ο νυχτερινός άέρας γιόμιζε από τή δυνατή άρμυρή μουρουδιά τής θάλασσας άνάμιχτα με τήν παχειά όσμη τής βρεγμένης γής. Στον ούρανό πλανιόντανε ακόμα κουρελιασμένα από τήν τελευταία καταιγίδα σύννεφα κατσαρωμένα με παράξενα σήματα

και χρώματα: εδώ, μαλακά σαν καπνός, μαυρογάλαζα σαν τάτσάλι, εκεί, σά σπασμένοι βράχοι, σκούρα και σκεδδ μαύρα. Άνάμεσά τους τρυφερά γαλαζια κομματάκια ούρανόσ κι άπάνω σκορπισμένα ταστέρια που λάμπανε σά νά μάς κοιτάζανε. Όλα αυτά, ή μουρουδιά, τά σύννεφα, τάστέρια, οι άνθρωποι, που είτανε σαν κάτι μαγικό μέσα στη χρυσή λάμψη, όλα αυτά βυθισμένα σε μιάν άόριστη μελαγχολία σά στην άρχή ενού θαυμάσιου παραμυθιού. Όλα ζούσανε άρμονικά κι ώραία, μα όλα φαινότανε πως πεθαίνουνε, λες και κάτι τάμπόδιζε νά μεγαλώσουνε και νά τρανέψουνε. Έλειπε κάθε ήχος, θόρυβος, ζωντανή, νευρώδεια βουή: λείπανε κείνες οι άθρῶπινες φωνές που πάντα δυναμώνουνε. Ο μόνος ήχος, που άγγιζε ταυτιά μας εδώ, είτανε άδύνατος και κομμένος σά νά πέθαινε, και καθώς άπομακραίνοντανε άνέβαινε σ' ένα σιγαλό στεναγμό κάποιας άόριστης λύπης, κάποιου πόθου. Ίσως του πόθου τής εύτυχίας; Αυτής τής αώνια ασύλληπτης, τής αώνια άνυπολόγιστης άθρῶπινης εύτυχίας;

Άφητα όλο αυτό νά με κυριεύη κ' έννοιωθα μέσα μου φανταστικές επιθυμίες. Ήθελα νά γινόμουνα στάχτη κι ο άνεμος νά με σκόρπιζε παντού. Ήθελα σά χειμαρρος ζεστός νά χυθῶ άπάνω στη στέππα,